

Psychopedagogiczne
uwarunkowania
odroczenia decyzji
o rozwodzie

Prace Naukowe

Uniwersytetu Śląskiego
w Katowicach
nr 3773

W e r o n i k a J u r o s z e k

Psychopedagogiczne uwarunkowania odroczenia decyzji o rozwodzie

Porównanie małżonków rozwodzących się
i zawieszających postępowanie rozwodowe

Recenzent:

Dorota Kornas-Biela

Spis treści

Wstęp	11
CZEŚĆ TEORETYCZNA	
1. Dojrzałość psychiczna do małżeństwa	
1.1. Rodzaje dojrzałości psychicznej ze szczególnym uwzględnieniem dojrzałości emocjonalnej	17
1.1.1. Kategorie dojrzałości emocjonalnej	18
1.1.2. Empatia i ofiarność jako cechy dojrzałości do małżeństwa	19
1.2. Dojrzałość w świetle wybranych teorii rozwoju psychicznego	21
1.2.1. Dojrzałość jako umiejętność rozwiązywania kryzysów rozwojowych	22
1.2.2. Dojrzałość jako umiejętność realizacji zadań rozwojowych	25
1.3. Konflikty na poszczególnych etapach małżeństwa	29
1.3.1. Faza przedmałżeńska (tzw. faza zerowa)	30
1.3.2. Małżeństwo bez dzieci	30
1.3.3. Małżeństwo z małym dzieckiem	31
1.3.4. Rodzina z dzieckiem w wieku dorastania	32
1.3.5. Rodzina z dziećmi przygotowującymi się do opuszczenia domu	33
1.3.6. Małżonkowie w fazie „pustego gniazda”	33
2. Wartości i ich znaczenie w życiu małżonków	
2.1. Charakterystyka wartości	35
2.2. Wychowanie do wartości	38
2.3. Przygotowanie do małżeństwa z uwzględnieniem problematyki aksjologicznej	40
2.3.1. Dalsze przygotowanie do małżeństwa	40

2.3.2. Bliższe przygotowanie do małżeństwa	45
2.3.3. Bezpośrednie przygotowanie do małżeństwa	47
2.4. Odpowiedzialność w małżeństwie	49
2.4.1. Ujęcie odpowiedzialności w wybranych dyscyplinach	51
2.4.2. Funkcja kontrolna poczucia odpowiedzialności	55
2.5. Religijność jako czynnik sprzyjający trwałości małżeństwa	55
2.6. Wartość trwałości małżeństwa	57
3. Rozwód jako problem społeczny	
3.1. Dane statystyczne dotyczące rozwodów w Polsce	61
3.1.1. Ogólna liczba rozwodów	61
3.1.2. Liczba rozwodów na tysiąc nowo zawartych małżeństw	61
3.1.3. Liczba rozwodów w zależności od czasu trwania małżeństwa	62
3.1.4. Liczba rozwodów w 2014 r. w zależności od wieku małżonków	62
3.1.5. Liczba rozwodów w 2014 r. według orzeczenia o winie	63
3.1.6. Liczba rozwodów w 2014 r. według wniesionego powództwa	64
3.2. Przyczyny konfliktu rozwodowego	64
3.3. Psychospołeczne konsekwencje rozwodów dla rodziców i dzieci – stan badań	69
3.3.1. Okresy rozwojowe i towarzyszące im trudności w rozwoju psychospołecznym dziecka jako reakcja na rozwód rodziców	69
3.3.2. Konsekwencje rozwodu dla małżonków	72
3.4. Mediacja a konflikt rozwodowy	74
3.4.1. Pojęcie, cechy charakterystyczne i etapy mediacji	74
3.4.2. Mediacja jako forma rozwiązania konfliktu rozwodowego	77
3.4.3. Zawieszenie postępowania rozwodowego	79

CZĘŚĆ METODOLOGICZNA

4. Metodologia badań własnych	
4.1. Problematyka, pytania, hipotezy i cele badawcze	83
4.2. Badania pilotażowe	85
4.3. Metody zbierania danych	85
4.3.1. Wywiad nr 1	86
4.3.2. Wywiad nr 2	86
4.4. Zmienne badawcze i ich operacjonalizacja oraz strategia badań	86
4.4.1. Zmienne i ich operacjonalizacja	86
4.4.2. Strategia badań własnych	87

4.5. Procedura badań i zastosowane narzędzia statystyczne	88
4.6. Charakterystyka badanej grupy	88
4.6.1. Wiek zawarcia małżeństwa	89
4.6.2. Wiek małżonków	90
4.6.3. Wykształcenie	90
4.6.4. Zamieszkanie	92
4.6.5. Powództwo a płeć	92
4.6.6. Liczba potomstwa	93
4.6.7. Liczba rodzeństwa	95
4.6.8. Stan cywilny badanych małżonków w momencie zawarcia małżeństwa	96

CZĘŚĆ EMPIRYCZNA

WERYFIKACJA HIPOTEZ BADAWCZYCH

5. Dojrzałość psychiczna do małżeństwa a odroczenie decyzji o rozwodzie	
5.1. Empatia	101
5.2. Dbanie o dobro potomstwa	102
5.3. Dbanie o finanse rodziny	104
5.4. Wola przebaczenia	105
5.5. Pomoc, szczególnie w sytuacjach trudnych	108
5.6. Wierność	109
5.7. Odpowiedzialność w małżeństwie	111
5.7.1. Dotrzymywanie zobowiązań, w tym tych wynikających z przysięgi małżeńskiej	111
5.7.2. Poczucie winy w sytuacji skrzywdzenia członków rodziny	113
5.7.3. Branie na siebie konsekwencji swoich działań	114
5.7.4. Dążenie do naprawienia wyrządzonych krzywd	115
6. Rola rodziny pochodzenia i czasu spędzonego razem przed małżeństwem dla odroczenia decyzji o rozwodzie	
6.1. Rodzina pochodzenia a odroczenie decyzji o rozwodzie – porównanie małżonków rozwodzących się i zawieszających postępowanie rozwodowe	117
6.2. Cięża przedmałżeńska jako problem psychopedagogiczny	123
6.2.1. Cięża przedmałżeńska a rozwód	125
6.2.2. Brak deklaracji ciąży przedmałżeńskiej a odroczenie decyzji o rozwodzie	128

7. Znaczenie stażu małżeńskiego i dochodów małżonków dla trwałości małżeństwa	
7.1. Staż małżeński	131
7.1.1. Krótki staż małżeński a rozwód	132
7.1.2. Długi staż małżeński a odroczenie decyzji o rozwodzie	136
7.2. Dochody małżonków	139
7.2.1. Dochody małżonków jako prawdopodobna przyczyna konfliktów w rodzinie	140
7.2.2. Rola dojrzałości w przezwyciężeniu problemów finansowych a zawieszenie postępowania rozwodowego	147
8. Przebieg procesu mediacyjnego a odroczenie decyzji o rozwodzie	
8.1. Czas trwania sesji	149
8.1.1. Deprecjonowanie wartości małżeństwa w grupie małżonków rozwodzących się	151
8.1.2. Odpowiedzialność za utrzymanie małżeństwa w grupie małżonków zawieszających postępowanie rozwodowe	152
8.2. Wynajęcie adwokata a odroczenie decyzji o rozwodzie – porównanie małżonków rozwodzących się i zawieszających postępowanie rozwodowe	155
8.3. Deklaracja udziału w terapii	158
8.3.1. Dystansowanie się od relacji małżeńskiej i terapii w grupie małżonków rozwodzących się	159
8.3.2. Wola uczestnictwa w terapii w celu odbudowy zerwanych więzi w grupie małżonków zawieszających postępowanie rozwodowe	162

ODPOWIEDŹ NA PYTANIA BADAWCZE DOTYCZĄCE PRZYCZYN POGORSZENIA SIĘ WIĘZI MAŁŻEŃSKIEJ

9. Przyczyny pogorszenia się relacji małżeńskich istotnie różnicujące grupę małżonków rozwodzących się i zawieszających postępowanie rozwodowe: zdrada, uzależnienie, problemy z pracą, narodziny dziecka	
9.1. Zdrada	169
9.1.1. Destrukcyjny wpływ zdrady na relacje małżeńskie w grupie małżonków rozwodzących się – ujęcie aksjologiczne	170
9.1.2. Wola trwania w małżeństwie w grupie małżonków zawieszających postępowanie rozwodowe	174

9.2. Uzależnienie	179
9.2.1. Destrukcyjny wpływ alkoholu na relacje małżeńskie w grupie osób rozwodzących się	180
9.2.2. Odpowiedzialność za przezwycięzenie problemu uzależnienia w grupie osób zawieszających postępowanie rozwodowe	184
9.3. Problemy z pracą	186
9.3.1. Deprecjonowanie wartości małżeństwa w grupie małżonków rozwodzących się	186
9.3.2. Dojrzałość w sytuacji problemów z pracą w grupie małżonków zawieszających postępowanie rozwodowe	194
9.4. Narodziny dziecka	199
9.4.1. Narodziny dziecka jako przyczyna konfliktu rozwodowego w grupie małżonków rozwodzących się	200
9.4.2. Dojrzałość małżonków zawieszających postępowanie rozwodowe a narodziny dziecka	207
10. Pozostałe przyczyny pogorszenia się relacji małżeńskich	
10.1. Ingerencja teściowej	211
10.2. Dziecko z poprzedniego związku	221
10.3. Choroba i niepełnosprawność w rodzinie	226
10.4. Ingerencja teścia	233
10.5. Poronienie	237
10.6. Wyjazd za granicę	239
Podsumowanie	247
Zakończenie	265
Załączniki	
Załącznik nr 1	269
Załącznik nr 2	270
Bibliografia	271
Summary	295
Résumé	299

Wstęp

W niniejszym opracowaniu przyjęto, że małżeństwo jest wspólnotą, która w zamierzeniu tworzących ją małżonków powinna charakteryzować się trwałością i dążeniem do wspólnego dobra (BRAUN-GAŁKOWSKA, 1980). Jako niezwykle istotne jawią się więc te działania małżonków, które w sytuacji zagrożenia rozwodem mają na celu przepracowanie wzajemnych relacji i odbudowę zerwanych więzi. Jednym z takich działań jest zawieszenie postępowania rozwodowego. Jakkolwiek to sąd zawiesza postępowanie rozwodowe, jednak dochodzi do tego na zgodny wniosek stron. I właśnie ta decyzja była w niniejszych badaniach kryterium doboru grupy badawczej, a przedmiotem badań były uwarunkowania tej decyzji. Trudność niniejszych badań potęgował fakt, że dostęp do par małżeńskich zawieszających postępowanie rozwodowe jest bardzo trudny ze względu na ich znikomą liczbę. Stąd między innymi nowatorskość tej pracy. Warto podkreślić, że jak dotąd w literaturze przedmiotu badania dotyczące psychopedagogicznych uwarunkowań zawieszenia postępowania rozwodowego nie były jeszcze prowadzone. Biorąc pod uwagę fakt, że zawieszenie wspomnianego postępowania daje realną nadzieję na restytucję małżeństwa, warto badać aktywujące je czynniki.

Praca ma charakter empiryczny. Grupa badawcza składa się z małżonków, którzy po złożeniu pozwu rozwodowego zostali skierowani przez sąd na mediację. W niniejszym opracowaniu wyodrębniono dwie grupy osób: tych, którzy na mediacji podjęli decyzję o zawieszeniu postępowania rozwodowego, i tych, którzy na mediacji ostatecznie zdecydowali się na rozwód. Grupa, która wycofała pozew rozwodowy i pojednała się, będzie w przyszłości przedmiotem odrębnych badań.

Problematyka badań sytuuje się w obszarze uwarunkowań konfliktu rozwodowego i radzenia sobie z nim. W pracy starano się odpowiedzieć na następujące pytanie: jakie są psychopedagogiczne uwarunkowania odroczenia decyzji o rozwodzie? Celem pracy jest odpowiedź na to pytanie na podstawie literatury przedmiotu oraz wyników własnych badań empirycznych. Skoncentrowano się na takich uwarunkowaniach, jak: rodzina pochodzenia, długość stażu małżeńskiego, udział w terapii, zaangażowanie w sprawę adwokata, ciąża przedmałżeńska, wysokość dochodów, czas trwania sesji mediacyjnych, dojrzałość do małżeństwa. Rezultaty otrzymane w wyniku analizy statystycznej (badania ilościowe) poparte zostały wypowiedziami małżonków odnoszącymi się do dojrzałości (w tym m.in. odpowiedzialności).

W opracowaniu wykorzystano strategię ilościową. Prawidłowości uzyskane metodą analizy statystycznej dały pewien ogólny obraz sytuacji rozwodzących się małżonków i umożliwiły konfrontację wyników z założeniami statystycznego modelu. Prawidłowości te zostały uzupełnione wypowiedziami małżonków, które nadały nowego znaczenia wynikom uzyskanym w ramach analizy statystycznej i dostarczyły ciekawych możliwości ich interpretacji. Dodatkowo wypowiedzi te wzbogaciły treści zawarte w niniejszej pracy, gdyż opinie indywidualnego człowieka nieraz bardziej przemawiają do czytelnika niż „suche” dane statystyczne.

Ze względu na bogactwo materiału badawczego pewne aspekty dotyczące odroczenia decyzji o rozwodzie (np. prawne) potraktowano stosunkowo pobieżnie – książka jest i tak obszerna, uwzględniając tylko jej profil psychopedagogiczny.

Praca składa się z trzech części: teoretycznej (pierwsze trzy rozdziały), metodologicznej (rozdział czwarty) i empirycznej (pozostałe rozdziały).

W rozdziale pierwszym analizowano zagadnienie dojrzałości psychicznej małżonków, gdyż ma ona ogromne znaczenie dla trwałości i satysfakcji z małżeństwa. W analizie tego zagadnienia wzięto pod uwagę następujące kwestie: kontroli i stabilności emocjonalnej, siły charakteru i wrażliwości emocjonalnej. Zagadnienie dojrzałości do małżeństwa analizowano też w odniesieniu do teorii rozwoju psychospołecznego Erika Eriksona i teorii zadań rozwojowych Roberta Havighursta. Do wymienionych treści nawiązywano w analizie konfliktów na poszczególnych etapach małżeństwa. Okazuje się bowiem, że w różnych fazach związku małżeńskiego, zarówno na początku, jak i w momencie odejścia dzieci z domu, dojrzałość odgrywa bardzo ważną rolę w rozwiązywaniu konfliktów.

W rozdziale drugim omówiono zagadnienie wartości i ich znaczenia w życiu małżonków, ze szczególnym uwzględnieniem wychowania do wartości (gdzie zaakcentowano znaczenie perspektywy personalistycznej). Opisano proces dalszego, bliższego i bezpośredniego przygotowania do małżeństwa. Podjęto też zagadnienie odpowiedzialności (ze szczególnym uwzględnieniem jej funkcji kontrolnej) oraz wartości trwałości małżeństwa.

Zagadnienie rozwodu jako problemu społecznego podjęto w rozdziale trzecim. Przedstawiono w nim: dane statystyczne obrazujące sytuację rozwodów w Polsce (ogólna liczba rozwodów, liczba rozwodów w zależności od: czasu trwania małżeństwa, wieku małżonków, orzeczenia o winie, wniesionego powództwa), przyczyny konfliktu rozwodowego, stan badań dotyczących psychospołecznych konsekwencji rozwodów dla rodziców i dzieci. Mając na uwadze fakt, że niniejsze badania opisują pary małżeńskie biorące udział w mediacji, w części teoretycznej przedstawiono podstawowe informacje o niej oraz o procedurze zawieszenia postępowania rozwodowego.

W rozdziale metodologicznym przedstawiono pytania badawcze i hipotezy, metodę zbierania danych, zmienne i procedurę badawczą. Dokonano też opisu grupy badawczej, z uwzględnieniem takich jej cech charakterystycznych, jak: wiek małżonków, wiek zawarcia małżeństwa, wykształcenie, zamieszkanie (wspólne/osobne), liczba potomstwa, liczba rodzeństwa, stan cywilny małżonków w momencie zawarcia ślubu.

Kolejne rozdziały – empiryczne – odnoszą się bezpośrednio do badanych hipotez i do odpowiedzi na pytania badawcze dotyczące przyczyn pogorszenia się relacji małżeńskich.

W rozdziale piątym weryfikowano hipotezę, zgodnie z którą małżonkowie zawieszający postępowanie rozwodowe, w porównaniu z małżonkami rozwodzącymi się, charakteryzują się większą dojrzałością do małżeństwa. Przyjęto, że przejawia się ona dążeniem do dbania o relację małżeńską ze względu na dobro dzieci, empatią, wolą przebaczenia, pomocą, wiernością i odpowiedzialnością. Wielce prawdopodobne jest bowiem to, że małżonek dojrzały, kierujący się w życiu odpowiedzialnością, w sytuacji kryzysu rozwodowego przejawia wolę naprawy relacji małżeńskich, czego przejawem jest zawieszenie postępowania rozwodowego.

W rozdziale szóstym zwrócono uwagę na rolę rodziny w przygotowaniu do małżeństwa. Podkreślono, że pełna rodzina pochodzenia i bezpośredni okres przed małżeństwem mają istotne znaczenie dla zawieszenia postępowania rozwodowego. W pełnej rodzinie pochodzenia nośnikiem zmian osobowościowych są relacje dziecka z obojgiem rodziców, co ukie-
runkowuje jego postawy życiowe, w tym postawę odpowiedzialności za dbanie o małżeńską relację. W rozdziale tym weryfikowano hipotezy, zgodnie z którymi małżonkowie zawieszający postępowanie rozwodowe, w porównaniu z małżonkami rozwodzącymi się: częściej pochodzą z rodziny pełnej oraz rzadziej deklarują przedmałżeńską ciążę. W wypowiedziach badanych małżonków poszukiwano treści ustosunkowujących się do roli rodziny pochodzenia dla trwałości małżeństwa.

W rozdziale siódmym analizowano znaczenie stażu małżeńskiego i dochodów małżonków dla trwałości małżeństwa. Weryfikowano hipotezę, że czynnikiem hamującym decyzję o rozwodzie jest dłuższy staż małżeński i wyższe dochody. Im więcej bowiem czasu małżonkowie spędzili razem, tym więcej dzielili wspólnych przeżyć i towarzyszących im uczuć, tym więcej też przezwyciężyli konfliktów. Wspólnie spędzony czas motywuje do pracy nad odbudową więzi małżeńskich. Z kolei dochody również mają istotne znaczenie dla przebiegu relacji małżeńskich. W sytuacji bardzo niskich dochodów, bezrobocia, uaktywniają się takie problemy, jak: kłótnie rodzinne, problemy wychowawcze z dziećmi.

W kolejnym rozdziale, ósmym, zawarto treści odnoszące się do przebiegu procesu mediacyjnego: czasu trwania sesji mediacyjnych, zaangażowania w sprawę adwokata, zobowiązania się do terapii.

W procesie analizy uwarunkowań zawieszenia postępowania rozwodowego jako interesujące jawi się pytanie, co spowodowało na tyle poważne pogorszenie się relacji małżeńskich, że ostatecznie jedno z małżonków wystąpiło z pozwem rozwodowym. Zagadnienie to poddano analizie w kolejnych rozdziałach, a dokładnie w rozdziale dziewiątym (w którym omówiono takie przyczyny pogorszenia się relacji małżeńskich, które istotnie różnicowały małżonków rozwodzających się i zawieszających postępowanie rozwodowe) i dziesiątym (omówiono w nim te przyczyny, które nie różnicowały obu grup).

Należy po raz kolejny podkreślić, że zarówno weryfikując badane hipotezy, jak i omawiając przyczyny pogorszenia się relacji małżeńskich, w wypowiedziach małżonków poszukiwano wypowiedzi odnoszących się do dojrzałości, ze szczególnym uwzględnieniem wartości odpowiedzialności. Przyjęto bowiem, że właśnie dojrzałość i kierowanie się w życiu wartościami mają kluczowe znaczenie dla odroczenia decyzji o rozwodzie.

Weronika Juroszek

Psycho-pedagogical conditions for postponing divorce decision – a comparison between spouses who get divorced and those who suspend divorce proceedings

Summary

The issues of the research carried out fall within the scope of the determinants of divorce conflict and coping with it. The subject of the research are factors that condition the postponing of divorce decision (manifesting itself in the form of the suspension of divorce proceedings).

It has been assumed that the durability of marriage is a value which needs to be protected, hence the importance of such actions of the spouses which aim at reconstructing the bonds of marriage. These actions include the suspension of divorce proceedings. The factors that determine the decision concerning the suspension have been analysed. In order to do so, the spouses who decide on the suspension of divorce proceedings and those who take the final decision to get divorced have been compared.

In the research carried out, it has been assumed that there are specific conditions for the suspension of divorce proceedings. They are as follows: maturity for marriage, conjugal family of origin, marriage duration, income, duration of mediation sessions, engagement of an attorney in the proceedings, participation in a therapy. In view of the above, the following hypotheses have been drawn: spouses who suspend divorce proceedings, compared to those getting divorced, are characterized by greater maturity (manifested by empathy, caring for the well-being of the children, caring for financial security of the family, fidelity, the will to forgive, help in difficult situations and responsibility), more frequently come from conjugal families, more seldom declare premarital pregnancy, are characterized by a longer duration of marriage, have higher incomes, spend less time at mediation sessions, more often decide to participate in a therapy. A research question regarding the reasons for the deterioration of marital relations has also been posed.

The aforementioned hypotheses have made it possible to determine research variables – dependent and independent. The dependent variable is the type of a settlement reached, i.e. a written contract between the disputing parties, the aim of which is to reach an agreement. The settlement takes one of the two forms: a suspension of divorce proceedings (spouses decide to postpone the divorce decision) or a divorce (spouses sign a divorce agreement, in which they state that economic, physical, psychical and spiritual bonds between them have extinguished). Independent variables, in turn, refer to other conditions for postponing the divorce decision, which have been listed earlier.

The data for the research have been gathered from interviews. Two interviews have been made with spouses who have filled divorce petitions and agreed to be interviewed and for the data obtained from these interviews to be used anonymously. The data gathered from interview 1 contained the following information regarding the characteristics of the group

studied: the age of the spouse, the age of entering into marriage, the level of education, living together or apart, the plaintiff's sex, the number of children, the number of siblings, the type of marriage entered into, the marital status at the moment of entering into marriage. The interviews have also made it possible to gather data concerning the family of origin (conjugal/broken), premarital pregnancy, the duration of marriage, spouses' income, the duration of mediation sessions, hiring an attorney, the declaration to take part in a therapy. During interview no. 1 the researcher also posed a question regarding the reasons for the deterioration of marital relations: 'What caused the deterioration of marital relations?' The researcher noted down literal responses of the persons being questioned.

Interview 2 was constructed on the basis of pilot studies and subject literature. It concerned spouse perception of their maturity for marriage (app. 2). The interview was of a structured character. It consisted of 10 closed questions to which the persons responded 'yes' or 'no'. The questions concerned the following aspects of maturity: caring for children's well-being, caring for financial security of the family, help in difficult situations, the willingness to forgive, empathy, fidelity and responsibility (accepting the consequences of one's own actions, keeping commitments, the feeling of guilt in the case of hurting family members, striving toward redressing the wrong).

It must be emphasised that (app. 1) all married couples (i.e. 333), including 46 couples suspending divorce proceedings and 287 couples getting divorced participated in the first interview (nevertheless, full data were not gathered from all spouses, hence different number of persons questioned are presented in particular tables).

In the second interview concerning maturity (app. 2), 82 married couples participated, including 46 couples getting divorced, selected in such a way that both groups (spouses getting divorced and those suspending the divorce proceedings) were as similar to each other as possible in terms of age, duration of marriage, the number of children, the level of education, age when entering into marriage, marital status at the moment of entering into marriage.

Quantity strategy has been used in the research paper. Regularities achieved by means of the statistic analysis method have provided a general picture of the situation of spouses getting divorced and facilitated a confrontation of the results with statistic model assumptions. These regularities have been completed with spouses' statements, which have given a new significance to the results obtained within the statistic analysis and have provided interesting possibilities to interpret them. Additionally, the aforementioned statements have enriched the contents of this thesis, as individual's opinions often appeal more to the reader than „dry” statistical data.

The thesis consists of three parts: theoretical, methodological and empirical. In the theoretical part (consisting of three chapters) the following issues have been analysed: spouses' psychological maturity, values and their significance in spouses' lives (with specific consideration given to the values of education), divorce as a social problem (statistical data illustrating the situation of divorces in Poland), the reasons for a divorce conflict, the state of research regarding psychosocial consequences of divorce for parents and children.

Taking into consideration the fact that the research describes married couples participating in mediation, the theoretical part includes basic information about it and the procedure of suspending divorce proceedings.

The methodological part includes research questions and hypotheses, the method of gathering data, variables and research procedure. The research group has been described, taking into account its characteristic features, such as the age of spouses, the age at the moment of getting married, level of education, type of living (together/apart), the number of children, the number of siblings, the marital status of the spouses at the moment of getting married.

The next five chapters – empirical – refer directly to the hypotheses tested and to the responses to research questions concerning the causes of the deterioration of marriage relations.

It has been assumed in this thesis that marriage is a value, hence factors considered to be especially important are those underlying the decision to suspend the divorce proceedings for some time in order to fix the damaged relations. The results of the research carried out have confirmed all the verified hypotheses, so it turned out that both spouses' maturity (including responsibility), conjugal family of origin, longer duration of marriage, higher income, shorter mediation sessions as well as declaration to participate in a therapy favour the suspension of divorce proceedings. In turn, the decision to get divorced coexists with declaring premarital pregnancy and hiring an attorney in mediation. In response to the research questions posed, such causes have also been named which in the opinion of the spouses researched have had a decisive influence on the deterioration of marital relations, and as such favoured divorce and not the suspension of divorce proceedings. They are as follows (listed from the most frequently to the most infrequently declared): adultery, mother-in-law's interference, addiction, problems with work, child's birth, a child from previous relationship, illness and disability in the family, father-in-law's interference, miscarriage, departure abroad, others. The results of statistical analysis have shown the following reasons for the deterioration of marital relations, which significantly differentiate the group getting divorced from the one suspending divorce proceedings: adultery, addiction, problems with work, child's birth.

It must be emphasised that while both verifying the hypotheses tested and discussing the reasons for the deterioration of marital relations, statements regarding maturity with special concern given to the value of responsibility have been searched for in the spouses' statements. It has been assumed that maturity and pursuing values in life have key significance for postponing the decision about divorce.

Numerous detailed issues experienced by spouses in the divorce crisis have been listed in the thesis. Knowing these problems and the attempts to solve them may be used during various meetings and workshops, which aim at shaping correct attitudes towards marriage and family. Using some problem illustrations in writing educational programs for schools, preparing young people for married life is also worth considering.

Weronika Juroszek

Les conditions psychopédagogiques de l'ajournement de la décision de divorcer – la comparaison des conjoints qui divorcent et ceux qui suspendent la procédure de divorce

Résumé

La problématique des analyses effectuées se situe dans le domaine des facteurs qui conditionnent le conflit de divorce et des moyens que l'on entreprend pour se débrouiller dans de telles circonstances. Or, les facteurs décidant de l'ajournement de la décision de divorcer (se manifestant par la suspension de la procédure de divorce) sont l'objet de ces recherches.

On a admis que la solidité du mariage est une valeur qu'il faut protéger; cela dit, importantes sont ces actions des conjoints qui visent à reconstruire les liens conjugaux. À de telles actions appartient la suspension de la procédure de divorce. On analysait quels facteurs conditionnent la prise de décision portant sur ladite suspension. En l'occurrence, on a décidé de comparer les conjoints suspendant la procédure de divorce avec ceux qui ont pris une décision définitive de divorcer.

Dans les études conduites, on a admis qu'il existe des conditions concrètes liées à la suspension de la procédure de divorce. Les voici: la maturité pour le mariage, la famille complète d'origine, la durée du mariage, les revenus, la durée des sessions médiatrices, l'engagement de l'avocat dans l'action en divorce, la participation à la thérapie. Cela étant, on a avancé les hypothèses suivantes: les conjoints qui suspendent la procédure de divorce, par rapport aux conjoints qui divorcent, se caractérisent par une plus grande maturité (se manifestant par: l'empathie, la volonté de prendre en considération le bien-être des enfants et la sécurité financière de la famille, la fidélité, la volonté de pardonner, l'aide dans des situations difficiles et la responsabilité), proviennent plus souvent d'une famille complète, déclarent plus rarement la grossesse préconjugale, se caractérisent par une durée du mariage plus longue, ont des revenus plus hauts, ils passent moins de temps durant les sessions médiatrices, ils se décident plus souvent à la thérapie. On a également posé une question de recherche portant sur les raisons pour lesquelles les relations conjugales se détériorent.

Les hypothèses avancées ont permis de déterminer les deux variables: dépendante et indépendante. La variable dépendante est une sorte d'un compromis conclu, c'est-à-dire un contrat écrit entre les deux parties au litige dont l'objectif est d'établir une entente. L'accord prenait une des deux formes: la suspension de la procédure de divorce (les conjoints se sont décidés à ajourner la décision de divorcer) ou le divorce (les conjoints signaient les accords de divorce où ils constataient que les liens économiques, physiques, psychiques et spirituels s'étaient rompus). En revanche, les variables indépendantes se réfèrent aux autres conditions susmentionnées concernant l'ajournement de la décision de divorce.

Les données employées dans l'étude ont été recueillies à l'aide des interviews. On a fait deux interviews avec les conjoints qui avaient déposé la requête en divorce, et avaient consenti à la conversation ainsi qu'à l'application anonyme des données recueillies lors de

l'interview. Les données recueillies durant l'interview n° 1 contenaient les informations suivantes concernant la caractéristique du groupe examiné: l'âge du conjoint, l'âge auquel le mariage avait été conclu, la formation, le domicile, le sexe du demandeur, le nombre d'enfants, le nombre de sœurs et de frères, le type du mariage conclu, la situation de famille au moment de conclure le mariage. Sur la base de l'interview, on a collecté également les données (permettant de vérifier les hypothèses) concernant: la famille d'origine (complète/brisée), la grossesse préconjugale, la durée du mariage, les revenus des conjoints, la durée des sessions médiatrices, l'engagement d'un avocat, la déclaration portant sur la volonté de participer à la thérapie. Durant l'interview n° 1, la chercheuse posait aussi la question sur les raisons de la détérioration des relations conjugales: «Qu'est-ce qui a fait que les relations conjugales se sont détériorées?». La chercheuse a noté les réponses exactes des interviewés.

L'interview n° 2 a été construite sur la base des études pilotes et des sources de références. Elle concernait la perception du conjoint sous l'angle de sa maturité pour le mariage (annexe 2). L'interview était structurée. Elle se composait de dix questions à choix multiples auxquelles les interviewés répondaient: «oui» ou «non». Les questions portaient sur les aspects de maturité suivants: la préoccupation du bien-être des enfants, la préoccupation de la garantie financière de la famille, l'aide dans des situations difficiles, la volonté de pardonner, l'empathie, la fidélité et la responsabilité (assumer les conséquences de ses actes, tenir ses engagements, le sentiment de culpabilité au moment de faire du tort aux membres de la famille, tenter de redresser les torts que l'on a faits).

Il est à souligner qu'à la première interview (annexe 1) ont participé tous (c'est-à-dire 333) les couples mariés, y compris 46 couples suspendant la procédure de divorce et 287 couples qui étaient en train de divorcer (néanmoins, on n'a pas réussi à obtenir des données complètes de tous les conjoints, d'où les nombres différents d'interviewés dans les tableaux particuliers).

À la seconde interview concernant la maturité (annexe 2) ont pris part 82 couples mariés, y compris 46 couples suspendant la procédure de divorce et 36 couples qui étaient en train de divorcer (choisis de manière que les deux groupes – celui qui prend la décision de divorcer et celui qui suspend la procédure de divorce – se ressemblent le plus en ce qui concerne: l'âge, la durée du mariage, le nombre d'enfants, la formation, l'âge et la situation de famille au moment de conclure le mariage).

Dans la dissertation, on a employé la stratégie quantitative. Les régularités obtenues grâce à l'analyse statistique ont donné une certaine image générale de la situation des conjoints étant en train de divorcer et ont permis la confrontation des résultats avec les prémisses du modèle statistique. Ces régularités ont été complétées de propos des conjoints qui ont donné une nouvelle signification aux résultats obtenus dans le cadre de l'analyse statistique et ont fourni des possibilités interprétatives intéressantes. Par surcroît, ces propos ont enrichi les informations incluses dans le présent travail parce que les opinions d'une personne individuelle sont parfois plus convaincantes pour le récepteur que les «sèches» données statistiques.

Le travail se compose de trois parties: théorique, méthodologique et empirique. Dans la partie théorique (se composant de trois chapitres), on analysait les questions concernant:

la maturité psychique des conjoints, les valeurs et leur importance dans la vie des conjoints (compte tenu du rôle des valeurs dans le procédé d'éducation), le divorce en tant que problème social (les données statistiques présentant la situation liée aux divorces en Pologne, les raisons du conflit de divorce, l'état de recherches concernant les conséquences psychosociales que les divorces engendrent aussi bien chez les parents que les enfants). Ayant à l'esprit le fait que les présentes études décrivent les couples mariés participant à la médiation, on a présenté dans la partie théorique des informations de base sur cette médiation ainsi que sur la procédure concernant la suspension du procédé de divorce.

Dans la partie méthodologique, on a présenté les questions analytiques et les hypothèses, la méthode de recueillir les données, les variables et la procédure analytique. On a décrit aussi le groupe étudié tout en prenant en considération des traits caractéristiques tels que: l'âge des conjoints, l'âge auquel ils ont conclu le mariage, la formation, l'habitation (ensemble/séparément), le nombre d'enfants, le nombre de sœurs et de frères, la situation familiale des conjoints au moment de conclure le mariage.

Les cinq chapitres suivants – empiriques – se référaient directement aux hypothèses analysées et aux réponses aux questions analytiques portant sur les raisons de la détérioration des relations conjugales.

Dans la présente dissertation, on a admis que le mariage est une valeur. Par conséquent, les facteurs se situant à la base de la décision de suspendre la procédure de divorce pour un certain temps dans l'objectif de réparer les liens brisés apparaissent comme ceux étant particulièrement importants. Les résultats des examens menés ont confirmé toutes les hypothèses vérifiées. Il s'est donc avéré qu'aussi bien la maturité des conjoints (y compris la responsabilité), la famille complète d'origine, une plus longue durée du mariage, les revenus plus hauts, des sessions médiatrices plus courtes ainsi que la déclaration de participer à la thérapie sont favorables à la suspension de la procédure de divorce. En revanche, la décision de divorcer apparaît avec la déclaration d'une grossesse préconjugale et l'engagement d'un intermédiaire durant la médiation. En répondant aux questions analytiques qui ont été posées, on a mentionné aussi les raisons qui – selon les conjoints interviewés – ont eu une influence décisive sur la détérioration des relations conjugales et, par voie de conséquence, étaient favorables au divorce et non à la suspension de la procédure de divorce. Les voici (on commence par celles qui étaient le plus souvent déclarées): infidélité, interventions de la belle-mère, addiction, problèmes du travail, naissance d'un enfant, enfant d'une relation précédente, maladie et infirmité dans la famille, intervention du beau-père, fausse couche, départ pour l'étranger et d'autres. Les résultats de l'analyse statistique ont révélé les raisons suivantes concernant la détérioration des relations conjugales qui distinguent considérablement le groupe étant en train de divorcer et celui qui suspend la procédure de divorce: infidélité, addiction, problèmes du travail, naissance d'un enfant.

Il est à souligner qu'en vérifiant les hypothèses soumises à l'analyse ainsi qu'en décrivant les raisons étant à la base de la détérioration des relations conjugales, on cherchait dans les propos des conjoints les propos se référant à la maturité, compte tenu de la valeur de responsabilité. Effectivement, on a supposé que c'est justement la maturité et l'application

des valeurs dans la vie qui ont une importance non négligeable en ce qui concerne l'ajournement de la décision de divorcer.

Dans le travail, on a rapporté beaucoup de problèmes précis que les conjoints ont éprouvés durant la crise de divorce. La connaissance de ces problèmes, ainsi que des tentatives de les résoudre, peuvent être employées lors de différents rendez-vous et ateliers visant à démontrer des attitudes correctes à l'égard du mariage et la famille. Il vaut également prendre en considération l'application de certaines illustrations de problèmes au moment d'élaborer des programmes éducatifs pour les écoles, préparant les jeunes gens à la vie en couple.

Ilustracja na okładce i stronach działowych:

fot. © Sergio Souza / unsplash.com

Redakcja: Agata Sowińska

Projekt okładki: Marek J. Piwko

Korekta: Marzena Marczyk

Łamanie: Aleksandra Kielkowska

Współpraca: Tomasz Kielkowski

Copyright © 2019 by

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336

ISBN 978-83-226-3531-5

(wersja drukowana)

ISBN 978-83-226-3532-2

(wersja elektroniczna)

Wydawca

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice

www.wydawnictwo.us.edu.pl

e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 19,0 Ark. wyd. 24,0
Papier offsetowy III 90 g Cena 24 zł (+ VAT)

Druk i oprawa: Volumina.pl Daniel Krzanowski
ul. Księcia Witolda 7-9, 71-063 Szczecin